

El futur és dels diaris nacionals i en català

JORDI MOLET

Només cal mirar enrera per adonar-nos que el periodisme i els periodistes hem experimentat canvis realment importants en els darrers anys. Els avenços tecnològics, l'entrada de nous professionals i l'estabilització democràtica han permès superar situacions professionals que ara semblen molt llunyanes, però que no ho són tant. Si comparem el periodisme que es feia a la meitat de la dècada dels 80 amb l'actual, veurem que han canviat moltes coses a causa, sobretot, de les millores tecnològiques. Les redaccions estan equipades amb sistemes informàtics que permeten als periodistes escriure directament sobre la pròpia maqueta del diari; de manera que fins al darrer moment poden introduir modificacions que variïn la informació. La digitalització de les fotografies, és a dir, la possibilitat d'escanear les imatges i poder-les adaptar a la maqueta dels ordinadors, la infografia i la transmissió de dades a alta velocitat acaben de completar el variat ventall de possibilitats que la nova tecnologia permet i que bona part dels diaris ja tenen en funcionament.

Aquests canvis tecnològics han anat molt bé a la gran premsa, però encara han estat més útils a la premsa local i comarcal que ha pogut créixer sense haver d'assumir uns costos

de producció que haurien fet inviables molts projectes que avui són perfectament competitius. I justament aquests canvis tecnològics no es tenen prou en compte a l'hora de valorar l'evolució que el periodisme ha experimentat en els darrers anys.

Probablement alguns mitjans escrits en català no estarien en la posició actual si les noves tecnologies no els haguessin ajudat a reduir els costos de fabricació. No seria gens estrany que sense les noves tecnologies ara no es pogués parlar del relatiu èxit que tenen alguns periòdics comarcals, que en els darrers anys treballen per abraçar àrees més grans de territori.

També cal tenir en compte la millora del col·lectiu professional que actualment treballa a Catalunya. Els periodistes hem après a expressar-nos en català, amb tota normalitat. Les noves generacions no tenen els problemes que tenien els qui ja treballaven a l'època de la dictadura i que, en general, només sabien expressar-se correctament en castellà. Però, a part de la millora en el terreny lingüístic, també s'ha avançat pel fet que ara hi ha més periodistes que abans i que la gent que s'ha incorporat a la professió en aquestes darreres dècades ha significat una renovació important.

Un periodisme poc compromès amb el país

La premsa a Catalunya és molt més respectuosa amb els agents socials que no pas la de Madrid. Les batalletes polítiques que protagonitzen alguns periodistes madrilenys, que combinen el periodisme d'investigació amb els articles d'opinió i amb les tertúlies radiofòniques, no han tingut seguidors a Catalunya. Afortunadament per a tothom, aquí es fa un periodisme molt més respectuós amb les persones i amb les institucions.

Però el periodisme català, com el d'altres llocs, basa les seves informacions en declaracions i sovint les notícies són com una

espècie d'inventari de declaracions i de contradecaracions, sobretot en la informació política. Això fa que a vegades la simple declaració d'un polític sigui considerada una informació important i, amb el pas del temps, ens adonem que allò que va ser publicat amb tot luxe de detalls no passava de ser una simple anècdota, sense cap tipus d'interès. Això passa perquè periodistes i polítics hem entrat en una relació estranya que moltes vegades ens fa perdre de vista, a tots plegats, l'autèntic valor de les coses. Les rodes de premsa i les declaracions als passadissos de qualsevol centre oficial són una manera còmoda i barata d'obtenir informació.

Això fa que periodistes i empreses editores s'hagin acostumat a servir-se d'aquestes declaracions per omplir pàgines. I els polítics han vist que sortiran als diaris, si són capaços de tractar temes d'aquells que els periodistes consideren que «venen».

Pel que fa als grans diaris barcelonins, en conjunt, responen més a una tipologia regional que no pas nacional. Tots cauen en l'error de ser massa centralistes, en el sentit que donen molta importància a les coses que passen a Barcelona i poca als fets que es produeixen fora de la conurbació barcelonina. El que des de Barcelona se'n diu *comarques* només interessa pels successos, pèr les noves carreteres o per qüestions antropològiques. Des de Barcelona es creu que a la resta de ciutadans del país els interessa si l'Ajuntament barceloní aprova les ordenances fiscals o si dimiteix el regidor de cultura, quan ja es veu que això només pot tenir interès pels ciutadans de Barcelona.

Aquest model de periodisme regional té una actitud poc compromesa amb el país. Bona part dels grans rotatius fan servir gairebé de forma exclusiva el castellà i en molts pocs

casos tracten Catalunya com una nació. Els de més difusió tenen por a canviar, perquè això els podria comportar una pèrdua de lectors. I això fa que Catalunya tingui bàsicament una premsa en castellà, cosa que fa augmentar la diglòssia en què es troba immers el país.

Aquest model de premsa, que subsisteix des de fa anys, és incapaç de guanyar nous lectors. Les dades de difusió indiquen que per molts canvis que hi ha hagut en el sector, amb l'aparició i desaparició de nous diaris, el nombre de compradors es manté més o menys estable. Això demostra clarament que aquest tipus de premsa té un sostre de lectors i que l'única cosa que s'aconsegueix és mantenir-lo.

Dels diaris que es fan en català sempre s'ha dit que tenen un sostre de lectors i els qui mantenen aquesta tesi asseguren que aquest sostre està situat a l'entorn dels 40.000 exemplars, que és la quota màxima que fins ara ha aconseguit el diari *Avui*. No s'adonen que el pretès sostre és el de l'*Avui* i no el de qualsevol diari que es pugui fer en català. N'hi haurà que el tindran molt més baix i d'altres que el poden superar. És més, pot ser fins i tot que el mateix *Avui* el superi en algun moment.

La llengua, una barrera?

Els grans rotatius en castellà han demostrat fins ara poca fidelitat al país. Per a les empreses editores el que compta és el volum de vendes i tenen por que si canvien de llengua es poden trobar abocades a una pèrdua sobtada de lectors.

Aquesta por és més una intuïció d'allò que pot passar que no pas la comprovació empírica que si es fes un producte en català de la mateixa qualitat del que ara es fa en castellà hi hagués una pèrdua de lectors. És molt curiós que algun d'aquests grans diaris

vagi adreçat a lectors catalanoparlants, que empren el català per relacionar-se en els seus entorns familiars i professionals. En canvi, el diari que compren és en castellà. La pregunta que ens hem de fer en aquest cas és òbvia: si el mateix diari que compren fos editat en català, continuarien comprant-lo o canviarien?

Els periòdics de comarques sí que han apostat clarament per utilitzar el català. Molts d'ells ho han fet, tot i que a les seves zones tenen amplis sectors de la població que són castellanoparlants. En aquest sentit aquest tipus de premsa ha estat molt més valenta i compromesa amb la realitat catalana que no pas la premsa barcelonina.

Però l'aparició de la premsa local i comarcal professional ha permès descobrir un nou mercat periodístic. Els ciutadans no en tenen prou de saber què passa a Catalunya, a l'Estat espanyol o a la resta del món, sinó que també volen saber què passa al seu entorn més immediat; és a dir, al seu municipi o a la seva comarca.

Durant aquests darrers anys s'ha demostrat que la premsa general i la comarcal o local són complementàries l'una de l'altra i que totes dues són importants per transmetre la informació que demanda el ciutadà. Ara que més que mai és cert allò de «l'aldea global», és quan es demostra que la macro i la microinformació són indispensables per al bon funcionament d'una societat que necessita estar ben informada.

Els grans diaris havien confós la informació local amb la informació de la ciutat de Barcelona i d'alguna de les ciutats de l'àrea. Però, com és natural, hi ha molta informació que es genera a Barcelona que no té cap tipus d'interès pels habitants d'altres poblacions. Els ciutadans volen saber què passa al seu ajuntament, al seu hospital, a les escoles dels seus fills o quin dels seus veïns té problemes amb la justícia.

Però aquest apropament de la informació ha demostrat que la societat catalana té encara alguns tics que vénen del franquisme i que la llibertat d'opinió i d'informació topen sovint amb mancances culturals importants, tant d'ordre jurídic com democràtic. En periòdics locals i comarcals no és difícil tenir problemes en informacions judicials o fins i tot polítiques, quan els fets passen en àmbits petits, per allò que la roba bruta cal rentar-la a casa.

Cap on va el periodisme a Catalunya?

Durant els darrers anys s'han establert a Catalunya dues grans ofertes periodístiques: la general, que ja existia, i la local o comarcal que va començar a sorgir amb força a finals de la dècada dels setanta. Els lectors han deixat clar que els interessin els dos tipus de productes. És a dir, que volen premsa d'informació general que els permeti aprofundir en les informacions que moltes vegades ja els han arribat a través dels mitjans àudio-visuals i també volen premsa seriosa que els informi de les coses que passen al seu entorn més proper. Per tant, sembla que els dos tipus de periòdics tenen assegurat el seu espai entre els mitjans de comunicació perquè els ciutadans demanen l'anàlisi i la interpretació dels fets que succeeixen i això, avui per avui, només està a l'abast de la premsa.

Però la pregunta que cal fer-nos és si en el futur continuaran existint periòdics d'informació local i comarcal i diaris d'informació general.

Crec que no, que uns o altres faran el que podríem denominar el diari total; és a dir un diari que cobreixi de forma suficient la informació general i la informació local. Ni una cosa ni l'altra són patrimoni exclusiu d'unes determinades empreses editores. El fet que fins ara els diaris de Barcelona s'hagin especialitzat

en informació general i que els de comarques ho hagin fet en la local no significa que, en el futur, uns i altres no estiguin en condicions de fer allò que durant molt de temps no han fet.

En tot cas, pel que fa a la informació local, cal estudiar bé els àmbits i no pensar que per donar *informacions de comarques* ja es cobreixin les necessitats informatives dels ciutadans de determinades zones del país. A cada grup d'habitants només els interessen les coses que passen en els seus àmbits comunicacionals, i els àmbits, moltes vegades, no coincideixen ni amb les províncies ni amb les comarques.

Tornant al que deia al començament dels canvis tecnològics, estic convençut que no hem fet res més que entrar en una nova etapa que implicarà importants canvis en els diaris del país. La informació local tindrà el tractament que es mereix i la llengua catalana anirà adquirint protagonisme. Només així aconseguirem tenir diaris nacionals, en lloc de diaris regionals.